Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Accountantsrapport bij Voortgangsrapportage 2 ERTMS

Datum 17 april 2015

Rapportnr. ADR/2015/598

Colofon

Titel	Accountantsrapport bij Voortgangsrapportage 2 ERTMS
Bijlage(n)	1
Inlichtingen	ADR T 070-342 77 00

Inhoud

Inleiding

De Tweede Kamer heeft op 11 juni 2013 het European Rail Traffic Management Systeem (ERTMS) aangewezen als groot project. In het kader van de Regeling grote projecten dient bij de voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project, waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.

In de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014 is het programma ERTMS vooral bezig geweest met het organiseren van de bemensing voor de planuitwerkingsfase en met het opstellen van de plannen van aanpak voor de werkpakketten. Door personele onderbezetting is het programma in de verslagperiode beperkt toegekomen aan de kaderstelling voor de beheersing en aan de uitwerking van proces- en procedurebeschrijvingen voor beheersaspecten als scope, financiën, planning, risico's, kwaliteitsborging en informatievoorziening. Wegens deze nog niet voldoende uitgewerkte kaderstelling kunnen wij, met uitzondering van een controleverklaring bij de financiële verantwoording, in deze rapportage nog geen assurance geven. Wij zullen ons dan ook verder beperken tot het geven van bevindingen.

Het is van belang dat de programmaorganisatie de komende tijd het opstellen van kaders en de uitwerking van proces- en procedurebeschrijvingen voortvarend ter hand neemt. Een capacitaire impuls voor het onderdeel projectbeheersing is hiervoor nodig. Op deze wijze moet het ook mogelijk worden dat wij bij voortgangsrapportage 4 een oordeel geven over de beheersing en het beheer van het programma.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Auditdienst Rijk (ADR) in opdracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 2, met als peildatum 31 december 2014, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van IenM.
De beheersing en het beheer van het project, zoals dat in de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014 plaatsvond, is eveneens door ons onderzocht.

Het is onze verantwoordelijkheid om:

- een controleverklaring af te geven met betrekking tot de in de voortgangsrapportage 2 verantwoorde aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014;
- bevindingen te formuleren over:

- de volledigheid van de in de voortgangsrapportage 2 opgenomen financiële en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;
- het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage 2 opgenomen informatie;
- de beheersing en het beheer van het programma in de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014.

Hoewel in de voortgangsrapportage, op verzoek van de Kamer, wordt gerapporteerd over de ERTMS Pilot Dual Signalling Amsterdam-Utrecht en de uitrol van ATB-vv, behoren deze onderwerpen niet tot het grote project ERTMS. Wij hebben deze onderwerpen derhalve niet in ons onderzoek betrokken.

Dit is het eerste rapport van de Auditdienst Rijk (ADR) bij een voortgangsrapportage van het programma ERTMS. Eerder hebben wij een rapport uitgebracht bij de basisrapportage ERTMS. Dit rapport is gedateerd op 9 mei 2014 en heeft als rapportnummer: ADR/2014/695.
Wij zullen voortaan jaarlijks bij de voortgangsrapportage met als peildatum 31 december een rapport uitbrengen.

1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële verantwoording over de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Wij hebben de financiële verantwoording over de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014 van het programma ERTMS gecontroleerd. Deze financiële verantwoording bestaat uit de kolommen Aangegane verplichtingen en Kasrealisatie (uitgaven) in tabel 3 van voortgangsrapportage 2 (tabel 3 is als bijlage in dit rapport opgenomen).

Verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële verantwoording die de aangegane verplichtingen en uitgaven getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten. De Staatssecretaris is tevens verantwoordelijk voor de comptabele rechtmatigheid van de in de financiële verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen en uitgaven. Voorts is de Staatssecretaris verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als zij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële verantwoording en de naleving van de eis van comptabele rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële verantwoording alsmede over de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen en uitgaven op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële verantwoording. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de financiële verantwoording een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de financiële verantwoording en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede voor de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen en uitgaven, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de

gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de Staatssecretaris gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële verantwoording.
Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons afkeurend oordeel te bieden.

De basis voor ons afkeurend oordeel

Aangegane verplichtingen

In de financiële verantwoording van ERTMS (tabel 3 van voortgangsrapportage 2) is voor een bedrag van € 4,5 miljoen aan aangegane verplichtingen opgenomen. Voor een bedrag van € 0,5 miljoen vloeien deze verplichtingen voort uit aan adviesbureaus gegunde opdrachten die in afwijking van de vigerende wet- en regelgeving ter zake van aanbesteding van diensten enkelvoudig onderhands zijn aanbesteed.

Uitgaven

Voorts zijn in de financiële verantwoording betalingen ten bedrage van € 1,0 miljoen aan opdrachtnemers opgenomen. Van deze betalingen kon de rechtmatigheid niet worden vastgesteld omdat daarvoor het bewijsmateriaal ontbreekt.

Afkeurend oordeel over de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële verantwoording

Naar ons oordeel geeft de financiële verantwoording een getrouw beeld van de aangegane verplichtingen en uitgaven in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten.
Voorts zijn wij van oordeel dat de financiële verantwoording als gevolg van hetgeen is aangeven onder 'De basis voor ons afkeurend oordeel' niet voldoet aan de eis van comptabele rechtmatigheid als bedoeld in paragraaf 4.3.9 van de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften 2015.

Den Haag, 17 april 2015

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

2 Bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en inzake Voortgangsrapportage 2

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn bevindingen geformuleerd met betrekking tot de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en met betrekking tot voortgangsrapportage 2.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het programma en voor het opmaken van voortgangsrapportage 2.

2.2 Verrichte werkzaamheden

Wij hebben bij de uitvoering van de opdracht zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de aanwijzingen opgenomen in Standaard 4400 uit de Nadere Voorschriften Controle en overige standaarden, 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie'. Met betrekking tot de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en met betrekking tot voortgangsrapportage 2 (met uitzondering van tabel 3) wordt geen zekerheid verschaft omdat er geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht is uitgevoerd. Indien aanvullende werkzaamheden zouden zijn verricht of indien er een controle- of een beoordelingsopdracht zou zijn uitgevoerd, zouden wellicht andere onderwerpen zijn geconstateerd die voor rapportering in aanmerking zouden zijn gekomen.

2.3 Bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS

2.3.1 *Aanbesteding van opdrachten en afgeven prestatieverklaringen*

Er is bij de financiële verantwoording over de periode 1 april 2014 tot en met 31 december 2014 door ons een afkeurende controleverklaring afgegeven (zie hoofdstuk 1). De afkeurende controleverklaring wordt veroorzaakt door het feit dat diensten zijn aanbesteed in afwijking van vigerende wet- en regelgeving. Verder zijn bij een aantal facturen van opdrachtnemers prestatieverklaringen afgegeven die naar onze mening niet voldoende waren onderbouwd.
De opzet en toepassing van procedures rond aanbesteding en prestatieverklaren dienen aangescherpt te worden. Inmiddels is hiermee een begin gemaakt binnen het programma.

2.3.2 *Personele invulling programmaorganisatie*

De personele invulling van de programmaorganisatie is pas laat op gang gekomen en was eind 2014 nog niet afgerond. Dit werd deels veroorzaakt door verlate opdrachtverlening als gevolg van interne procedures rond bijvoorbeeld verstrekking van opdrachten aan opdrachtnemers (onder andere NS en ProRail) en vrijgave van

budgetten voor inhuur en projectlocatie (apparaatskosten). Hierdoor is vertraging opgetreden in de voortgang van de werkzaamheden in de planuitwerkingsfase in relatie tot de initiële planning. Of deze vertraging gevolgen zal hebben voor het afronden van de planuitwerking binnen de termijn die is opgenomen in de voorkeursbeslissing, zal de komende periode moeten blijken.

Het programma ERTMS is een samenwerkingsverband van IenM, ProRail en de NS onder regie van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De functies binnen de programmaorganisatie moeten conform het beleid van betrokken partijen zo veel mogelijk worden ingevuld door medewerkers van IenM, ProRail en NS.

Het beleid dat het programma ERTMS in beginsel intern moet worden bemenst en niet door externe inhuur heeft voordelen. Kennis, kunde en ervaring worden hierdoor voor de langere termijn beter geborgd. Het intern bemensen van het programma is echter geen eenvoudige opgave gebleken hetgeen de voortgang van de planuitwerking niet ten goede is gekomen.

Hoofdwerkpakket 2 (infrastructuur), hoofdwerkpakket 3 (materieel) en het programmabureau zijn thans grotendeels bemenst. Hoofdwerkpakket 1 (vervoerssysteem) en programmabeheersing zijn nog niet voldoende bemenst. Het is van groot belang om de personele invulling van deze onderdelen snel af te ronden teneinde een negatieve invloed op de voortgang en de kwaliteit van het programma te voorkomen. Dat de procedurele belemmeringen (zie hiervoor) nu lijken weggenomen is daarbij van belang.

2.3.3 *Financiële functie*

De vacature voor een financieel expert is nog niet ingevuld. De financieel expert zal onder andere worden belast met de actualisatie van de businesscase. Het sturen op de businesscase gebeurt nu nog niet, maar heeft binnen het programma wel prioriteit.

Wij dringen aan op het zo spoedig mogelijk invullen van deze vacature, omdat het ontbreken van een financieel expert de programmabeheersing kwetsbaar maakt op het gebied van budgetsturing, sturen op de businesscase en administratieve processen. Wij wijzen tevens op het belang dat er binnen het programma betere afspraken worden gemaakt over goedkeuring van budgetten, aanbestedingen en facturen. Deze afspraken moeten aansluiten op de procedures van IenM.

2.3.4 *Kwaliteitsmanagement*

Het kwaliteitsmanagement moet nog verder worden uitgewerkt om het vervolgens toe te gaan passen in het ERTMS-programma. Recent is binnen het onderdeel programmabeheersing een medewerker voor twee dagen per week aangesteld om invulling te gaan geven aan het kwaliteitsmanagement. Kwaliteitsmanagement is belangrijk om de kwaliteit te borgen van de processen en van de producten die door de onderdelen van het ERTMS-programma worden opgeleverd.

2.3.5 *Planning en voortgangsbewaking*

Er hebben op het gebied van de planning enkele personele wisselingen plaatsgevonden. Twee externe medewerkers zijn eind 2014 vertrokken. Begin 2015 is een medewerker van een van de betrokken partijen binnen het onderdeel programmabeheersing aangesteld voor de planning. Binnen de hoofdwerkpakketten zijn aanspreekpunten voor de planning aanwezig. Voor het onderdeel programmabureau ontbreekt een aanspreekpunt voor de planning nog.

Het proces van planning en voortgangsbewaking is op hoofdlijnen beschreven in het plan van aanpak voor de planuitwerkingsfase. Verdere detaillering van het proces is echter nog nodig. Het ontbreken van deze detaillering komt de communicatie en eenduidigheid niet ten goede. Wekelijks vindt er binnen programmabeheersing overleg plaats over de planning. De aanspreekpunten voor de planning binnen de andere programmaonderdelen zijn daar nog niet bij betrokken.
Begin tweede kwartaal 2015 is een sessie voorzien met de leden van het programma managersoverleg (PMO) om de aanpak en werkwijze van de planning en de voortgangsbewaking af te stemmen. Het verdient aanbeveling om aansluitend daarop het planningsproces te beschrijven in een document.
De rapportage van de voortgang vindt nu door de afzonderlijke programmaonderdelen plaats via de kwartaalrapportage. Wij adviseren dit frequenter te doen, bijvoorbeeld maandelijks.

In de plannen van aanpak van de programmaonderdelen van ERTMS, die eind september 2014 zijn opgeleverd, zijn ook de bijbehorende planningen opgenomen. Eind 2014 is op basis van deze planningen een nieuwe overall programmaplanning opgesteld, die vervolgens begin 2015 is omgezet naar een compactere overall programmaplanning die wordt gebruikt voor de uit te voeren Monte Carlo simulaties in het kader van de probabilistische planning. De focus op het kritieke pad kan worden verbeterd, dit is van belang voor de bewaking van de voortgang van het programma. Het voornemen bestaat om het kritieke pad in de komende verslagperiode (voortgangsrapportage 3) op te nemen in de plannen en ook te hanteren bij de voortgangsbewaking. De overall programmaplanning dient naar onze mening nog te worden herijkt naar aanleiding van de wijzigingen die begin 2015 hebben plaatsgevonden in hoofdwerkpakket 1 (een nieuw plan van aanpak met een daarop aangepaste planning) en de werkelijke stand van zaken.

Uit de analyse van de hiervoor genoemde planningen (2014 en 2015), de gehouden interviews en de per peildatum 31 december 2014 op te leveren producten van hoofdwerkpakket 1 (zoals een scopedocument), constateren wij dat er in de voortgang een vertraging is van enkele maanden. Door het nog ontbreken van voldoende focus op het kritieke pad en het nog ontbreken van goed inzicht in de voortgang van alle onderdelen, is niet duidelijk in hoeverre deze vertraging gevolgen heeft voor het ERTMS-programma als geheel en daarmee voor de tijdigheid van te behalen doelen die zijn vastgelegd in de voorkeursbeslissing.
De programmaorganisatie gaat zo spoedig mogelijk de haalbaarheid van de geplande momenten voor de projectbeslissingen en van het voldoen aan de EU-verplichting om ERTMS in 2020 te hebben ingevoerd op aangewezen lijnen, analyseren en de planning actualiseren. Wij achten dit van groot belang.

2.3.6 *Risicomanagement*

Het risicomanagement binnen het programma ERTMS is belegd bij het onderdeel programmabeheersing. Sinds half oktober 2014 is een risicomanager van een hoofdwerkpakket voor een deel van haar tijd aangesteld binnen het onderdeel programmabeheersing. Deze is het aanspreekpunt voor de risicomanagers binnen de werkpakketten. Risicomanagement is nog onderbemenst, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Het risicomanagementproces binnen het programma is nog in ontwikkeling. Het kader hiervoor wordt ontwikkeld en is waarschijnlijk medio 2015 gereed. Mede door het nog ontbreken van dit kader heeft het onderdeel programmabeheersing nog beperkt zicht op de kwaliteit van het risicomanagement.

Hoewel op dit moment het risicomanagementproces nog niet is beschreven, wordt op programma- en programmaonderdeelniveau wel aandacht aan risico's besteed. In een risicodossier zijn de risico's opgenomen die geïnventariseerd zijn ten behoeve van de voorkeursbeslissing, per werkpakket is een top 3 risico's beschreven en de risico's zijn toegewezen aan de projectleiders van de werkpakketten. Na eerdere sessies in december 2013 en in juni 2014 heeft de programmaorganisatie in december 2014 een risicosessie gehouden. Deze sessie heeft de top 10 belangrijkste programmarisico's opgeleverd die in voortgangsrapportage 2 zijn opgenomen.
Bij de verdere inrichting van het risicomanagementproces is het van belang dat alle risico's (programmabreed) en de daarmee samenhangende beheersmaatregelen SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden) worden beschreven en dat het monitoringsproces adequaat wordt ingericht. Zo ontstaat op programmaniveau inzicht in hoeverre risico's up-to-date zijn en beheersmaatregelen functioneren. Het bepalen van de mate waarin risico's worden geaccepteerd (afweging van de kosten van beheersmaatregelen tegen de financiële omvang van het risico) is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

Risico's kunnen effect hebben op de aspecten geld, tijd en kwaliteit. Voor financiële risico's heeft het programma een post onvoorzien opgenomen. Om de post onvoorzien verder te onderbouwen dienen de risico's meer gekwantificeerd te worden in financiële waarden. Het is nog onduidelijk welk effect tijdrisico's kunnen hebben op het halen van de planning. Indien wordt uitgegaan van de huidige planning en het beschikbare budget, moet gewaakt worden voor het feit dat de onzekerheden gevolgen hebben voor de kwaliteit van de door het programma op te leveren producten.

2.3.7 *Scopebeheer*

De scope van het programma ERTMS is geformuleerd in de voorkeursbeslissing (VKB) en is daarmee tevens de basisreferentie zoals opgenomen in de Basisrapportage.
Een belangrijke activiteit in de planuitwerkingsfase is het opstellen van kaders en specificaties voor een zodanige ombouw van materieel en infrastructuur dat sprake zal zijn van een werkend vervoerssysteem. De taak van het hoofdwerkpakket vervoerssysteem is onder andere het vertalen van de doelen (interoperabiliteit, veiligheid e.d.) tot concrete eisen op vervoerssysteemniveau. Binnen het hoofdwerkpakket vervoerssysteem is er een werkstroom scope met als doel het

uitwerken en vastleggen van de scope van het programma ERTMS. Het product van deze werkstroom is het scopedocument.

In het eerste kwartaal van 2015 is een Change Control Board (CCB) ingesteld. De CCB is gedurende de looptijd van de planuitwerkingsfase belast met het administreren en valideren van werkhypothesen en uitgangspunten die worden gehanteerd bij het opstellen van specificaties binnen het programma ERTMS en het adviseren bij besluiten over scopewijzigingsverzoeken en marktinitiatieven met betrekking tot ERTMS. Omdat de verschillende programmaonderdelen parallel aan elkaar werken, wordt gewerkt met werkhypotheses. Een werkhypothese is door het programma gedefinieerd als een voorlopig uitgangspunt dat door een hoofdwerkpakket van het programma ERTMS wordt gehanteerd. Aan het CCB neemt van elk hoofdwerkpakket een medewerker deel evenals een medewerker van programmabeheersing en van het programmabureau.

In het eerste kwartaal van 2015 is gestart met het opstellen van een procedure om scopewijzigingen te melden bij het CCB. Eind maart 2015 is de procedure in het projectmanagersoverleg besproken en vastgesteld.
In het verder uit te werken scopedocument worden criteria opgenomen om scopewijzigingen te beoordelen. De behandeling van scopewijzigingen verloopt via advisering door het CCB naar het projectmanagersoverleg. Scopewijzigingen met gevolgen voor het taakstellend budget worden vastgesteld door de Staatssecretaris van IenM. Voorzover scopewijzigingen geen gevolgen hebben voor het taakstellend budget vindt vaststelling plaats door het Tripartiet overleg.

2.3.8 *Bekostiging ombouw materieel*

Het ministerie van IenM dient afspraken te maken met vervoerders over de financiering van de ombouw van hun materieel. De voortgang hiervan is nog beperkt, onder andere door personeelswisselingen binnen het ministerie. Wij adviseren om hier een plan voor op te stellen waarin duidelijke mijlpalen en besluitvormingsmomenten zijn opgenomen. Wij achten het ook van belang dat de daadwerkelijk te voeren onderhandelingen worden gedaan door personen die niet in de programmaorganisatie werkzaam zijn.

2.4 Bevindingen inzake voortgangsrapportage 2

2.4.1 De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage 2 opgenomen informatie, hebben wij vastgesteld dat de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie, op één uitzondering na, is opgenomen in de voortgangsrapportage. Per abuis is geen informatie over de post onvoorzien in de voortgangsrapportage opgenomen.

2.4.2 Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie

Het proces met betrekking tot de totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie is nog niet beschreven binnen het programma. Wij adviseren om dit proces zo spoedig mogelijk te beschrijven en daarbij aandacht te besteden aan het beleggen van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, de reconstrueerbaarheid en de dossiervorming van het totstandkomingproces alsmede de betrouwbaarheid van informatie voor zover die van derden afkomstig is.

Wij zijn gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

Den Haag, 17 april 2015

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

Bijlage: Financiële verantwoording

(Tabel 3 in voortgangsrapportage 2 ERTMS)

Incl. BTW (in mln. EUR)	Budget 2014	Aangegane verplichting		Kasrealisatie (uitgave)
t/m 30 juni 2014	25	0,028		0,024
1 juli t/m 31 december 2014		4,5		2,8
Totaal		4,5		2,8

Tabel 3 Aangegane en uitbetaalde verplichtingen ERTMS 2014